

De oude dilemma's van het nieuwe Labour

Tony Blair en de twijfels van de continentale kameraden

Jan Vermeersch

Redactielid en stafmedewerker SEVI

Niemand kan ontkennen dat de opvattingen van de socialisten en sociaal-democraten in Europa in beweging zijn. Naar aanleiding van de recente verkiezingsoverwinningen van de Britse Labour Party en de Franse Parti Socialiste, die de definitieve nederlaag lijken in te luiden van de profeten van de ongeremde marktwerking, heeft de internationale pers niet nagelaten om de diversiteit van die bewegende opvattingen in de verf te zetten. Gemakshalve ging het daarbij om Tony Blair versus Lionel Jospin. De eerste als de exponent van het zogenaamde vrije marktsocialisme; de tweede als de verdediger van de sociale markteconomie. Even clichématig werd daarbij de ene (Jospin) als een ouderwetse (plan)socialist bestempeld en de andere (Blair) als een moderne sociaal-democraat. Een en ander ging bovendien vergezeld van de suggestie dat Blairs concepten als model zouden moeten gelden voor de modernisering van de continentale sociaal-democratie in het algemeen en de Partij van Europese Socialisten en Sociaal-democraten (PES) in het bijzonder.

Van dergelijke voorbarige conclusies hoeft men niet per se onder de indruk te komen. Het is niet verstandig voor sociaal-democraten zich te laten opsluiten in de vakjes 'ouderwets' en 'modern'. Zogenaamd nieuwe sociaal-democratische deugden als gezin, familie, verlicht patriottisme en orde (New Labour), klinken verdacht ouderwets in de oren; terwijl oude deugden als persoonlijke integriteit en zorg voor gelijkheid en betrouwbaarheid (in bestuur en politiek) in tijden van corruptie door veel mensen worden omhelsd. Even onverstandig zou het echter zijn niet te willen inzien dat in de Europese sociaal-democratische beweging andere concepten rijpen om de crisis te bestrijden en de maatschappij te her-

vormen. Dat is gewoon een realiteit. Ze vloeit voort uit de nieuwe versnelling waarin de westerse samenlevingen zijn terechtgekomen en waarmee alle partijen - van welke ideologische horizon ook - worstelen. Eén blik op de veranderende opvattingen van de liberalen in Europa volstaat om te beseffen dat in die beweging diverse, weinig consistente en soms ronduit onliberale ideeën circuleren. Ook sociaal-democraten hebben er behoefte aan, in een snel veranderende wereld, om de zwaktes en de sterktes van hun project uit te klaren.

Zekerheid

Voor de sociaal-democratische beweging is die versnelling in de geschiedenis - waarvan de globalisering van de economie slechts één aspect is - bijzonder delicaat. Zij heeft immers voor gevolg dat die beweging niet langer over alle instrumenten beschikt om *zekerheid* te bieden aan iedereen. Het uitzicht op werk, finaal het fundament van die zekerheid, kan niet langer aan alle mensen worden gegarandeerd. De klassieke verzorgingsstaat, die geconcipieerd werd door sociaal-democraten (en christen-democraten) in het kader van de nationale staat, blijkt steeds moeilijker overeind te houden. Sommigen roepen daarom dat de beweging 'moderner' moet worden, dat ze zich moet aanpassen aan de geglobaliseerde economie en de structuren van die verzorgingsstaat moet herbekijken (Blair); anderen stellen dat we onszelf niet kunnen uitleveren aan de marktkrachten, dat we hun invloed moeten trach-

Dit artikel is de uitgewerkte versie van een uiteenzetting voor de SP-fractie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het bevat geen bibliografie. Voor een aantal inzichten is de schrijver dank verschuldigd aan andere auteurs.

ten te beperken en dat een centrale rol in de organisatie van de solidariteit moet voorbehouden blijven aan de staat (Jospin).

Beide benaderingen hebben hun verdiensten; de ene omdat zij ervan uitgaat dat de basiswaarden van het sociaal-democratische project - sociale rechtvaardigheid, gelijk(waardig)heid en herverdeling - niet overal en altijd op dezelfde manier worden gerealiseerd én in onze snel veranderende wereld wellicht anders moeten worden ingevuld; de andere omdat zij accentueert dat met een sluipende afbouw van de verzorgingsstaat - én van de idee van de gelijkheid - ook het hart van de sociaal-democratische identiteit wordt bedreigd en het typische karakter van de Europese sociaal-democratische maatschappijvorm (het Rijnlandmodel) gevaar loopt. Per slot van rekening heeft dat 'oude' model zijn deugdelijkheid bewezen. De contouren van het 'nieuwe' model zijn daarentegen nog te weinig zichtbaar. In die context krijgt Labour de kans om een aantal 'nieuwe' ideeën in de praktijk te testen.

Elke ernstige benadering van New Labour - en de 'moderne sociaal-democratie' die zij zogezegd belichaamt - moet beginnen bij de nationale context waarin Tony Blair opereert. Het eerste Labour-budget in pakweg twintig jaar, dat op 2 juli 1997 werd gepresenteerd, verdient op zijn merites te worden beoordeeld. Het moet bovendien in de context worden gesitueerd van de catastrofale erfenis van het Thatcherisme en de minder genereuze Britse verzorgingsstaat. Dat heb ik gedaan in het eerste deel van dit artikel. In het tweede deel formuleer ik een serie twijfels die samenhangen met enkele beleidsopties, de inspiratie en de filosofie van New Labour. Ik maak ook enkele kanttekeningen bij de wenselijkheid om 'het model' van New Labour integraal en snel over te nemen als zijnde een krachtige en werkzame set van nieuwe sociaal-democratische opvattingen.

Welfare-to-work

Nog voor de nieuwe Britse regering één letter van het regeerprogramma had gepubliceerd, werd er ter rechterzijde reeds geroepen dat New Labour de rechtse recepten had gecopieerd. Dat is onzin natuurlijk; of erger nog, onprincipiële en

opportunistische praat van lieden die tot voor kort nog het stap-uit-de-staat-discours van de neo-liberalen nazegden en zich nu bekennen tot de Blair-parolen van sociale plicht en persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel. Fair zou zijn om Blair de tijd te geven om zijn beleid te ontwikkelen. Fair zou ook zijn om de eerste concrete maatregelen en het eerste budget van zijn regering te bekijken. Voorwaar, in dat budget zitten een aantal maatregelen waarvoor de Tories niet zouden hebben moeten blozen (zoals de verlaging van de vennootschapsbelasting, de gefaseerde afschaffing van de studiebeurzen en de invoering van studieleningen, weliswaar middelen-getoetst) én een stevige monetaire benadering die - voor sommigen - aantoonde hoe ver het neo-liberale geloof ook ter linkerzijde is doorgedrongen; tegelijk treft men in het regeerprogramma echter maatregelen aan die een Tory-regering nooit zou hebben genomen en die de aanzet kunnen vormen - indien consequent volgehouden in de komende jaren - van een modern, efficiënt en sociaal management van de samenleving. Ik heb het daarbij niet alleen over de plannen om de Britse samenleving van haar al te centralistische bestuursvormen af te helpen. Zij vormen wellicht het radicaalste onderdeel van New Labour, maar niet het interessantste aspect. Blair zal immers vooral beoordeeld worden op resultaten in domeinen waar zich het hart van de sociaal-democratie bevindt en waarmee sociaal-democraten overal ter wereld prioritair worden geïdentificeerd: onderwijs, gezondheidszorg, werk, pensioenen en een rechtvaardige fiscaliteit. Op die domeinen zijn de eerste aanzetten gegeven:

- inzake onderwijs komt er volgend jaar meteen 1 miljard pond extra, ter aanschaf van boeken en andere uitrusting, en om kleinere klassen mogelijk te maken. Daarnaast wordt in de komende vijf jaar nog eens 1,3 miljard pond vrijgemaakt voor de renovatie van klaslokalen en scholen, te financieren via een eenmalige *windfall tax* (zie hieronder);
- inzake gezondheidszorg komt er volgend jaar 1,2 miljard pond bij, zeg maar een verhoging van het budget van de National Health Service met 2,25%, zij het vooral voor patiëntenzorg en minder voor preventie;

- voor gepensioneerden komt er een verlaging van de BTW op huisbrandolie van 8 tot 5%;
- het kroonstuk van het budget is het bekende *welfare-to-work-program*, dat in het voorjaar van 1998 op kruissnelheid zou moeten zijn. In essentie betreft het een programma van werk- en opleidingsopties voor 250.000 jongeren tussen 18 en 25 jaar die meer dan zes maanden werkloos zijn. Daarnaast is er 350 miljoen pond gereserveerd voor reïntegratie in het arbeidsproces van oudere werklozen die meer dan twee jaar werkloos zijn (300.000), ondermeer in de vorm van subsidies aan bedrijven (75 pond per week) en extra toelagen voor opleiding. In hetzelfde verband is er veel aandacht voor het lot van eenouder-gezinnen, één van de meest nijpende problemen in Groot-Brittannië. Alleenstaande ouders - een miljoen mensen met twee miljoen kinderen - zullen geholpen worden om werk te vinden, een operatie waarvoor tweehonderd miljoen pond is uitgetrokken (eenzelfde extra bedrag is overigens gereserveerd voor de gehandicapten).

Zoals hierboven al aangegeven worden deze maatregelen gefinancierd door de zogenaamde *windfall tax*, ten belope van 5,2 miljard pond. De *windfall tax* is een eenmalige belasting op de onder de Tories geprivatiseerde openbare nutsbedrijven (water, gas en elektriciteit, British Telecom, British Airways). Ze wordt door Labour als een volstrekt rechtvaardige belasting gepresenteerd. Omdat die bedrijven destijds tegen een te lage prijs werden verkocht en dus van de gemeenschap werden 'gestolen', moet deze belasting als een compensatie worden beschouwd. Daarnaast zal over een periode van drie jaar nog eens twaalf miljard pond worden gehaald via een belasting op de dividenden van de privé-pensioenfondsen.

Bescheiden maatregelen

Het minste wat men over deze maatregelen kan zeggen is dat een aantal beloftes van het verkiezingsmanifest werd gehouden. De grote prioriteiten zijn duidelijk: werklozen, armen, gepensioneerden en zieken. Voor hen, zo blijkt uit het budget, wordt *meer* geld uitgetrokken. Globaal genomen zijn de uitgavenplafonds (van de Conservatieven) niet overschreden, maar er komen meer middelen voor genoemde groepen.

Dat is op zich al een verschil met de pre-electorale retoriek. Blair heeft immers nooit cijfers gegeven en bijkomende uitgaven altijd afgewezen. Menigmaal heeft hij ook laten verstaan dat voldoende poen kon worden gevonden via een reorganisatie van de (inefficiënte) overheidsdiensten. Met die extra's lijkt nu een trend gezet, maar de realiteit blijft dat het deel van het nationaal inkomen dat vandaag aan onderwijs en gezondheidszorg wordt besteed lager ligt dan wat noodzakelijk is om te beantwoorden aan de ambities van New Labour in die sectoren. Vroeg of laat zal vers geld op tafel moeten komen; geld dat op andere manieren zal moeten worden gevonden dan door bijvoorbeeld de studenten hun studieleningen te laten terugbetalen.

Daarmee belanden we bij een tweede bemerking bij het budget van Blair, met name het *bescheiden* karakter van de maatregelen in verhouding tot 's lands enorme noden. Blair zal ongeveer de laatste zijn om dat te ontkennen. Met wat hij vandaag aan maatregelen uitpakt om de sociale cohesie te herstellen, kan de premier het sociaal kerkhof dat hij van Thatcher en Major heeft geërfd niet opruimen. Experts in het onderwijs en de gezondheidszorg hebben de premier ook meteen laten weten dat zijn voorstellen onvoldoende zijn. Politieke analisten hebben vervolgens beklemtoond dat van Blair geen bloedrood regeerprogramma kon worden verwacht. Aangezien in een kiessysteem waarin enkele honderdduizenden stemmen de doorslag kunnen geven, het vooral de middenkiezers zijn die Blair in het zadel hebben geholpen en veel van die kiezers zich pas recentelijk hebben bekeerd tot een wat socialer beleid, moet men Blair ook op dat punt tijd geven. Tijd om de middenkiezers op een intelligente manier te overtuigen dat het ook in hun belang is collectieve vormen van solidariteit (en verzekering) in stand te houden. Tijd ook om het vertrouwen van dezelfde kiezers (en de burgers tout court) in de staat te herstellen en hen te tonen dat met punctuele hervormingen niet te kostelijke en efficiënte oplossingen kunnen worden gevonden voor de problemen van de *underclass*.

Dat leidt ons naar een derde opmerking i.v.m. dit budget: het heikele punt van de *belastingen*.

Of men dat nu leuk vindt of niet, bij het herstel van het vertrouwen van de burger in de overheid spelen belastingen een voorname rol. Zoals men weet kunnen in de Angelsaksische wereld geen verkiezingen meer worden gewonnen, indien de bloedhonden van de boulevardpers ook maar enige tweeslachtigheid weten te ontdekken in het fiscaal beleid. Labour heeft op dat punt zijn verkiezingsbelofte gehouden. Aan de rijkere groepen in de samenleving wordt niet geraakt. De aanslagvoeten van de inkomensbelasting zijn ongewijzigd. Anderzijds heeft Blair via de *wind-fall*-belasting een signaal gegeven dat een actieve overheid het middel van de belastingen nodig heeft (en niet schuwt) om te kunnen investeren in de toekomst en in (de voorwaarden van duurzame) groei. Een dergelijke vorm van interventionisme is prijzenswaardig. Indien dat volgehouden wordt bij volgende budgetten, kan begonnen worden met de herwaardering van een principe dat taboe is verklaard onder de Tories; met name dat een rechtvaardige belasting een bijdrage vormt tot een beschaafde samenleving. Het is vandaag niet duidelijk hoeveel politieke moed New Labour werkelijk veil heeft voor dat principe en of een substantiële vorm van herverdeling via het instrument van de belastingen opnieuw op de agenda komt; maar nogmaals, men moet Tony Blair het voordeel van de twijfel gunnen.

Welfare reform

In het eerste deel van dit artikel heb ik getracht onbevangen naar het eerste budget van de regering-Blair te kijken. Eén van de centrale conclusies is ongetwijfeld dat er meer middelen nodig zijn om haar project te doen slagen. Maar even belangrijk als centen lijkt ons een toetsing van enkele ideeën die New Labour *vandaag* koestert. Zij inspireren immers de veranderingen die Blair *morgen* wil aanbrengen in 's lands sociale structuren. De noodzaak om thans met *krachtige en werkzame sociaal-democratische* ideeën te komen, mag niet worden onderschat. De centrale vaststelling van de tweede helft van de jaren negentig is immers dat na de verkiezingsoverwinningen van Clinton, Blair, Jospin - en wellicht Lafontaine of Schröder (SPD) in 1998 - de neo-liberale grondzee van de laatste twee de-

cennia definitief is gepasseerd. De Thatcheriaanse ideeën inzake crisisbestrijding hebben gefaald. De pogingen om het bouwwerk van de verzorgingsstaat te slopen zijn mislukt; maar tegelijk is er het besef dat een terugkeer naar de genereuze verzorgingsstaat van weleer om tal van redenen niet meer aan de orde is. Het is dat besef dat sociaal-democraten inspireert om met nieuwe antwoorden te komen m.b.t. de onzekere toekomst van die verzorgingsstaat.

De ideeën van Labour m.b.t. *welfare reform* zijn thans nog bijzonder onduidelijk geformuleerd. Blair heeft de verkiezingen niet gewonnen op grond van nieuwe klare ideeën; wel op basis van een tamelijk liberaal discours dat de middenkiezers niet al te veel tegen de borst stootte en dat - naar het voorbeeld van de Amerikaanse Democraten - bijzonder effectief was. Ook vijf maanden na de verkiezingen is nog niet duidelijk welke scherpe politieke keuzes m.b.t. de hervorming van de verzorgingsstaat primeren binnen het kabinet én de kring nauwe medewerkers van Blair. Voor de meeste hete hangijzers zijn *task forces* opgericht. Zij moeten hun werk nog afmaken, lees: enkele potentieel productieve combinaties privé-overheid overwegen, waarin de overheid niet organiseert maar enkel reguleert. Intussen wordt het signaal verstuurd dat een moderne verzorgingsstaat niet alleen samenhangt met *safety nets and cash transfers (benefits)*, maar evenzeer een kwestie is van herverdeling van *skills and opportunities*. De eerste maatregelen in dat verband zijn vastgelegd. De twijfels over wat Blair werkelijk van plan is, zullen wellicht pas in de loop van 1998 en 1999 worden weggenomen. Toch kunnen op grond van die eerste maatregelen én het discours dat met die maatregelen gepaard gaat, reeds een paar zaken worden opgemerkt. Wij plaatsen een en ander in het licht van enkele oude en nieuwe uitgangspunten van de sociaal-democratie.

Armoedebeluid

Eén. De sociaal-democratische beweging is opgericht om de armoede en de inkomensongelijkheid te bestrijden. Op dat punt is zij een onverzoenlijke beweging. Zij accepteert geen armoede (of uitsluiting) en gelooft dat zij die radi-

caal kan doen dalen door middel van inspanningen van de overheid. Het onaangename aan New Labour lijkt nu juist dat zij, ondanks een formidabele intellectuele retoriek, de indruk niet kan wegnemen dat zij op korte (en half lange?) termijn slechts bescheiden resultaten inzake armoedebestrijding zal kunnen garanderen. Meer zelfs, dat zij sommige armen zal (moeten) loslaten en zich zal (moeten) verzoenen met een onvolgende teruggedrongen inkomensongelijkheid.

De 'egalitaristische' kritiek die thans door ondermeer (ex-vice-voorzitter Roy) Hattersley op New Labour wordt geformuleerd, heeft daarmee te maken. Hattersley steunt de felle inspanningen die Blair prioritair wil doen inzake onderwijs, maar beklemtoont dat diepe armoede de voornaamste barrière blijft voor progressie op dat vlak. *Bad housing causes far more illiteracy than bad teaching.* Het beste armoedebeleid zou daarom bestaan uit de bereidheid om meer te doen aan de ellendige situatie waarin miljoenen kinderen én hun ouders moeten leven in het Verenigd Koninkrijk; en dat kan slechts door het ambitieuze onderwijs- en *welfare-to-work*-programma te koppelen aan een sterker engagement inzake uitkeringen en investeringen (in huizen bijvoorbeeld), als onderdeel van een wat meer ambitieuze herverdelingsoperatie. Werk is nodig, zeker, maar uitkeringen zullen - wellicht in drie vierden van de gevallen - niet minder nodig blijven. Dat leert bijvoorbeeld de Australische ervaring.

Op dat laatste wenst New Labour echter niet te veel nadruk te leggen. Uit schrik om de (nieuw gewonnen) middenkiezers te bruuskeren. Men focust op wie (nog) kan (en wil) werken; voor hen zouden de voorwaarden worden verbeterd om opnieuw aan de slag te kunnen gaan (*employability*). Voor de 'echte' armen die niet aan de armoede kunnen ontsnappen - zoals mensen met een zeer laag pensioen, zwaar gehandicapten, veel alleenstaande moeders - en voor wie een minimaal verhoogde uitkering wel een wezenlijk verschil maakt, zou echter nog veel kunnen worden gedaan. De aangekondigde *tax credit* voor hen die een (goedkope) job aanvaarden, is een stap in die richting. Andere oplossingen moeten worden uitgedokterd door de met veel tam-tam

aangekondigde Social Exclusion Unit (SEU), die op 'de onderste tien procent' gaat focus en in de maand oktober officieel zal worden geïnstalleerd in Downing Street 10.

Het feit dat New Labour zich qua concepten van armoedebestrijding en *welfare reform* inspireert aan de Amerikaanse Democraten, is in dat verband niet helemaal geruststellend. De resultaten van de armoedebestrijding onder Clinton zijn bedroevend. De Amerikaanse president capituleert voor de armoede. In 1996 werd in de V.S. een *welfare bill* gestemd die - vanwege haar hardvochtigheid inzake het recht op federale uitkeringen - volgens de *Financial Times* zelfs niet door de Conservatieven zou durven worden gestemd. Het concrete Amerikaanse beleid inzake *welfare* kan ook niet worden gecopieerd. De decentralisering van de *welfare* (naar de staten), in naam van de afbouw van de kostelijke *welfare*-bureaucratie, kan in het Verenigd Koninkrijk niet worden overgenomen. De Britse regering zal haar verantwoordelijkheid moeten nemen. Daarbij zou wel eens kunnen blijken dat het overnemen van succesvolle recepten van de Democraten inzake machtsverovering (en machtsbehoud) gemakkelijker is dan het in de praktijk brengen van een doeltreffend armoedebeleid en het vermijden van een groeiende massa van *working poor*. Het is voor alle sociaal-democraten in Europa dan ook afwachten en uitkijken hoe Blair op het vlak van de structuren van de verzorgingsstaat gaat opereren.

Gelijkheid

Twee. De sociaal-democratische beweging steunt van oudsher op een sterke egalitaristische impuls en filosofie. De wervende kracht die van die filosofie uitging was het bindmiddel van de beweging en van haar kiezers. Historisch beschouwd stond zij bovendien lijnrecht tegenover de negentiende-eeuwse liberale idee dat ongelijkheid een dynamiserende factor kan zijn in de samenleving. Het onbehaaglijke van New Labour is niet dat zij een eigentijdse interpretatie zoekt van de gelijkheidsidee, door bijvoorbeeld de individuele prestatie meer te waarderen, maar wel dat zij de indruk wekt zich bij de toenemende (inkomens)ongelijkheid neer te (zullen) leggen in

naam van een meritocratisch beginsel. Met de enorme nadruk die New Labour legt op *opportunity*, talent, persoonlijke inzet, eigen verantwoordelijkheid en minder afhankelijkheid van de welvaartstaat - als de nieuwe standaarden van gelijk(waardig)heid - bevindt men zich ten dele op het liberale terrein én schept men niet meteen een garantie dat een wervende boodschap van solidariteit ook in de toekomst zal passeren.

In principe gaan voor Blair sociale en persoonlijke verantwoordelijkheid hand in hand. Het eerste betekent dat de overheid het individu uit zijn afhankelijkheid (van uitkeringen) helpt via een set van opties waarin opleiding, *welfare-to-work*-programma's en andere preventieve maatregelen een belangrijke rol spelen. Voor hen die kunnen werken moet op die manier worden verhinderd dat zij in het sociaal vangnet terecht komen. Het tweede impliceert dat het individu bereid is om uit die afhankelijkheid te treden en weer een participant in de samenleving te worden. Met andere woorden, het individu moet worden geresponsabiliseerd. Wie dat zagezegd niet wenst en zich wentelt in een 'cultuur van afhankelijkheid' (zoals Blair dat omschreef op de top van de Partij van Europese Socialisten en Sociaal-democraten in Malmö), riskeert voor die 'luiheid' te worden gesanctioneerd met het verlies (of de vermindering) van een uitkering. Vooral jonge mensen zouden op die manier niet onbegrensd meer van sociale hulp kunnen genieten. Op korte termijn zijn de vakbonden dan ook beducht voor de portie zachte dwang waarmee het *welfare-to-work*-programma gepaard zou kunnen gaan.

Ook de consequenties op halflange termijn van dit gesofisticeerd discours - meer eigen verantwoordelijkheid en minder uitkeringsafhankelijkheid - zijn (nog) niet te overzien. Op het eerste gezicht lijkt de schemerzone tussen persoonlijke verantwoordelijkheid en persoonlijke schuld (voor het verlies van je baan of het niet kunnen pakken van een baan) nog vager te worden. In een cultuur waarin het Amerikaanse arbeidsmodel - met flexibel aanwerven en afdanken - ook door Blair wordt gepropageerd, is dat niet meteen iets om vrolijk van te worden voor de sociaal zwakkeren in de samenleving. Men

wil sommige categorieën van de bevolking allerm minst het gevoel geven dat hun uitkering illegitiem is en nog minder dat zij geen keuze meer hebben (om te werken of hun kinderen op te voeden, in het geval van alleenstaande moeders en bij gebrek aan faciliteiten inzake kinderopvang); maar het kan er in sommige gevallen wel naar ruiken. Het concept van persoonlijke verantwoordelijkheid lijkt daarom thans nog te *middle class*, te verbonden met een andere cultuur, te weinig uitgewerkt en te veel een excuus om herverdelingsvraagstukken niet aan de orde te stellen.

Bovendien heeft het 'cultuur van de afhankelijkheid'-discours gevolgen die verder strekken dan de culpabilisering van de zwakkeren. Met dit discours wordt de suggestie immers sterker dat de vele centen die worden gespenseerd aan diegenen bij wie de prikkel tot werken als onvoldoende wordt ervaren, beter kunnen worden aangewend voor de echte armen; de acht à tien procent die arm blijven, zeg maar zij die de school verlaten zonder de minste kwalificaties, die komen uit gebroken gezinnen en eenoudergezinnen, die in de wijken leven waar criminaliteit en drugs hoogtij vieren. De impliciete accentverschuiving inzake uitkeringsbeleid die hiervan een onbedoeld gevolg zou kunnen zijn, zou New Labour in de buurt kunnen brengen van meer neo-liberale opvattingen inzake sociaal beleid.

Europa

Drie. Sociaal-democraten hebben van oudsher de nationale staat beschouwd als hét instrument om hun doelstellingen te realiseren. Op dat niveau situeerden zich aanvankelijk de deugdelijkste oplossingen in de strijd tegen de crisis. Die tijd is voorbij. De strategische keuzes in de strijd tegen de crisis bevinden zich niet alleen meer op het nationale vlak, maar ook op het supranationale vlak en met name vooral op het Europese vlak. Het zou een historische vergissing zijn, zo zegt Massimo d'Alema, de partijvoorzitter van de Italiaanse Partij van de Democratische Linkerzijde (PDS), om daarover twijfel te laten bestaan. Wel integendeel, sociaal-democraten moeten het besef versterken - vooral in grote landen met sterke nationale tradities zoals Engeland en Frankrijk -

dat de belangrijkste problemen van deze tijd niet alleen kunnen worden opgelost binnen nationale kaders. Dat geldt ongetwijfeld ook voor een zo belangrijke opdracht als het redden van de verzorgingsstaat.

Dat lijkt helaas niet de opvatting te zijn van Tony Blair. Voor hem lijkt er geen schaalvergroting nodig voor de politieke en sociale correctie op de markt. Blair kiest voor Europa voor zover dat het Britse nationale belang dient: hij wil sociaal zijn, maar niet via een politiek Europa dat te dirigistisch optreedt, te veel macht heeft en verouderde instellingen koestert (hoewel uitgerekend de Britten al die jaren verzuimden om die te helpen moderniseren). Daarom hebben veel continentale kameraden aan Blair (voorlopig) geen bondgenoot om deloyale fiscale concurrentie uit de wereld te helpen en tot een vorm van fiscale harmonisatie te komen in de EU; daarom ook is New Labour niet vinden voor extra Europees geld voor tewerkstelling of voor een betere coördinatie van de werkgelegenheidspolitiek van de verschillende landen. Niemand kan ontkennen dat tussen Blair en veel continentale sociaal-democraten een wereld van verschil in opvatting gaapt over de manier waarop ruimte kan worden gecreeërd voor een moderne sociaal-democratische politiek.

Het model

Het is dus nog wat vroeg om New Labour uit te roepen tot de gids van de moderne sociaal-democratie. Het *do like us* van Tony Blair in Malmö overtuigt (nog) niet. Ongetwijfeld is het een lovenswaardige onderneming om de eisen van een moderne, geglobaliseerde economie te verbinden met de grootste mogelijke sociale rechtvaardigheid. Daar breken alle sociaal-democraten in Europa zich vandaag het hoofd over, zij het met een aanzienlijk minder krachtige public relations dan Blair. Tot dusver is New Labour echter niet minder pragmatisch en tactisch tewerkgegaan dan andere regerende sociaal-democratische partijen. De structuren van het 'nieuwe model' zijn nog allerminst zichtbaar. Zoals ik heb aangegeven blijft veel onduidelijk, inzake belastingen, uitkeringen, de persoonlijke verantwoordelijkheid, de nieuwe geflexibiliseerde arbeidsmarkt en de prijs inzake sociale zekerheid. 'U hebt het recht om sceptisch te zijn', zei Labour-minister Alan Howarth op de Party Conference in Brighton begin oktober, maar geef ons de tijd om onze ambitie in de realiteit om te zetten. Dat krediet moet men New Labour, na de zwaarste nederlaag uit de geschiedenis van de Britse arbeidersbeweging, gunnen.